

Бюгюн - адыглыланы (черкеслилени) кюню

Газета издаётся на
балкарском языке
с 1924 года.

Интернет-версия:
zamankbr.ru

ЗАМАН

Бараз кюн,
20 сентябрь,
2017 жыл
№177 (20348)

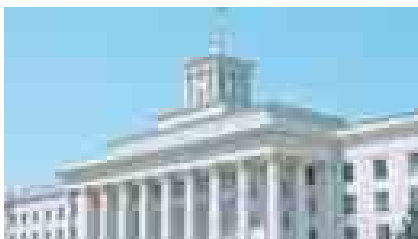
КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ **ВРЕМЯ** ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КЪАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъары Республиканы Башчысы Ю.А.Коккову Адыглыланы (черкеслилени) кюню АЛГЫШЛАУУ

Къабарты-Малкъарны хурметли жамааты!
Жюрегинден сизни Адыглыланы (черкеслилени) кюню бла алгышлайм!

Хар жылдан да бу байрамны мағанасы ёсгенлей барады. Ол адыг халкыны ёмюрлени теренинден келген тарыхыны, аны шёндого жашаууну да белгиси болганды. Бюгонлюкде, дуния башында кыйсы кыралда жашоганларына да кырамай, адыглыланы тарыхларыны бирлиги, миллет энчиликлери, аны тилини, культураны, төрелени сакларга итинуюклерни, мамырлык, рахматлык ниетле бириктиредиле. Ала шёндого Россей кырал ата-бобаларыны жерлеринде жашоган адыглыланы (черкеслилени) экономика, социальный, культуру жаны бла айналуларына, тыс кыралды бир журтуларыбыз бла байлалыкларыны кенертиуге этген себепликте уллу мағана бердиле.

Байрам адыг этносуны бириктирирге, Къабарты-Малкъарны

халкларыны шубхлукларыны кочлерге, кырал кырулушда, экономикада, культуруда жонгы жетишимле болдурурге себеплик этеригине инанган. Бу кыууачлы кюн республиканы жамаатына мамырлык, насып эм кыюлайлык тилейме.

КОНЦЕРТ

Халкыны бириктирген, тамблагъа таукел кыратхан байрам

Тюнене Музыка театрдга Адыглыланы (черкеслилени) конок жюрген халда белгилегенди. Концерте КъМР-ни Башчысыны Администрацияны таматасы **Мухамед Кодзоков**, Парламентини Председатели **Татьяна Егорова**, Правительствоуну Председатели **Мусулканы Алий**, Парламентини спикерини орунбасары **Жанатаиланы Салим**, Черкеслилени халкыла аралы ассоциацияларыны президенти **Хаути Сохроков** - "Адыгъ псыль" газетини баш редактору **Мухамед Хаджица**, ведомстволаны башчылары, жамауат, дин кылулкчула, тыш

кыралраланы бла кыюшу республикаланы келечилери да келгендиле. Байрамны "Кабардинка" кырал академияны теспеу ансамбль ачханды. Ызы бла, Мухамед Кодзоков залдагылагъа айланп, Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Юрий Коккову** Адыглыланы (черкеслилени) кюню бла алгышлауу сезон окутувчанды. Хаути Хазритович КъМР-ни Башчысы **Юрий Коккова** бу конок кырулушуна себеплик эттени конокыразылыгын билдиргенди. «Бюгонлюк ингир халкыларыны бириктирген кылатпай айтыргъа соеиме эмда республиканы жамауатын, кыонакылары да 20 сентябрьден башланган кыууачлы ишлеге, проектлеге тири кыатыштыргъа чакырмам», - дегенди алгышлауу сезонде Сохроков.

Ызы бла саханын жыр, теспеу алгандыла. Музыка театры хору Ваню Мураделини «Кабардинкасын» айтханды. КъМР-ни сыйлы артисттери Ауэс Зейшеге бла Тимур Гузоевха кырауучу не заманда да жылы тобуучодо, бу жол да ала эшиттирген чыгармала кишини да уллу кийилеи кыймагандыла.

Музыка театры солисткасы **Роксана Коческова** ана тилинде жырлаганды. Бири жерледен келген чыгармачылык кыууаила да байрамга энчи кыуат бергендиле. Концертин барган кезиунде артистле адыглыланы миллет тамырларыны, аланы энчиликтерини, адет-төрелерини юслеринден билдиргенлей тургандыла. Сезон, ол жаш тилоно арасында керти оюм, тоз ниет тохташырча амал болганды.

Башда айтылганыча, байрам жарык халы номерледен толу эди, ол хар келгенни жюрегинде келге дер кыаллык хычууун эсгердию.

МОКЪАЛАНЫ Зулура.
Суратланы **Элина КАРАЕВА** алганды.

БИР ЖУРТЛУАРЫБЫЗ

Къайда жашасала да, ана тилин, культураны, ата-бобаларыбызны миллет энчиликлерин саклаугъа тийишли мағана бере

20 сентябрде КъМР-де Адыглыланы (черкеслилени) кюню белгилениди. Бу байрамны республиканы жамаатын, башха кыралдада жашоганларыны бириктириуге, миллет культураны бла адет-төрелени саклауга мағанасыны юсонден «Адыгъ хос» жамауат организацианы башчысы, «Адыгъ псыль» республикалы газетини баш редактору **Мухамед Хафиц** ойтады:

- Кавказ – Востокну кыабак энчиликери – бурун заманладан да адамланы кесине тархандай, сейирсиндиргенлей келди. Кеп кыралраланы патчахларын бу жерни табиэгатыны тамашалыгы, тау жайлыкларыны байлыгы, мылача таза хауасы, бийик таулары сукъ-

ландырганлай тургандыла. Алай адыглыланы уллу кыууучу багъалы жерлеринде узакъда нек кыалгандыла, дуния башына кыюлай бла чычылгандыла? Бюгонлюкде аланы туудуклары къайда жашайдыла, не бла корешедиле? Мен бу соруулагъа жууаула берирге корешейим.

«Мен сауут бла, сен а ёторюк бла...»

Кавказ урушдан сора адыглыла – сау элле, тукумула ата журтларын, юйлерин кыюп, тышына кечюп кетгендиле. Алай бу жолга ала келерини ыразылыклары бла чыкмагандыла, бу кыйын, тарых кёрюзтенича, палахлы

атламгъа орус патчакыны бла Осман кыралыны султаныны политикалары туртгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Тюбешу

Табийгъат кыйынлыкъланы тыяр ючюн, керекли ишлени алгъадан тамамлаууну эм башха салыргъа алланын

Республиканы Башчысы РФ-ни Правительствоосууну Председателине быыйлыны август айнда Къабарты-Малкъарда ыркы тошоген хатаны юсонден айтханды. Андан сора да, быллай болумла келик заманда жерлерин тапмазча не этерге кереклиси бла байламлы вопросла да сюзюлгендиле.

Стенограммадан:

Д. Медведев: Юрий Александрович, сизде республиканы тириесинде августда кыйын табийгъат болумла жерлерин тапмазча – ыркы басханы айтама. Андан чыккъан хатаны кетерип ючюн не мадарла тамамландыла, кыаллай оюула этерге тийишлиди, ол санда федерал ызда?

Ю. Кокков: Хурметли Дмитрий Анатольевич, сиз болумну контролда тутасыз. Бюгонлюкде ол былайды. Биричинде, биригген кюч бла, эм алгъа Правительство, Федерал министерстволар, ведомстволар бла бирге бириктирилди. Бусагъатда газ жетишлени ишлерге онгубуз болганды. Аны себепли кыска кезиуню ичинде жол, тох эм газ хатаны жагнудан тап ишлен башларча элпгандыла. Кеп олукъ ызла бусагъатда болжал халда 4 километр чаклы бирде этилгендиле. Алай болгандыкыгъа, мекямла жылытылгандыла, проблемала жокъдула.

Правительстволу комиссияны чеклеринде биз МЧС, Къоруулау министерстволар бла кыаты байламлыкъ жюртюгембиз – 58-чи армия ити болушханды, болжал кепюрлени да терк жетдиргендиле. Ол барысы да эм уллу проблемаланы кетериюню терклегенди. Хауа коридор ачылганды. 1,5 минг чаклы бир адамны эвакуациясын этгенбиз. Элбрус тийирени кесинде уа жашуу барганлай турганды.

Ол 1 сентябрьге тошгенди. Школада окутуу процессини тохтатмаганды, анда хар зат жалчылтынып эди – продуктлар, аш-азык. Аны бла байламлы, тап тошогенлай, Дмитрий Анатольевич, ыразылыгымыз бирдирге соеиме. Тап, келиши ишлегенбиз. Ышанам, ишибизни ахырына уа халда жетерибиз деп.

Сиз салгъан энчини соруу: мындан арысында не этергебиз, кыаллай предложенилара бардыла? МЧС, Минтранс бла

Бусагъатда адамланы жагнудан ары кыатып башлагъанларын, анда төрели, кыуат жашуу тиригизиленин кыууачлы белгилерчады. Федерал трассаны (сегиз участогуна бузугъан жол) юсонден айтханда, анда сиз берген буйрукъланы чеклеринде Росавтодор бла тири иш бардырылды. Бусагъатда газ корпорацияла бла ишлейбиз. Битеу газ коммуницияланы стационар халда салырга хар зат хазырды – ол 4 километрден артыкъды. Жолчула бла келишгенбиз, жуукъ заманда хар зат тамамланарыкъды. Биз, сезеге деп айтсак, болжал халы газ ызы да кетериге ашыкъмай, стационарны этерге онулаштырмазакъ эди – болумну ол да кыуатхартанды дерге боллукъбуз. Тырыаууз шахар, аны жамауаты 20 миндуну...

2000 жылда да, уллу кыйын болум жерин тапканда, конокчо этажлагъа дерги битеу шахарны суу басканда, Федерал даражада ону этилди, бу ыркы лоток (1,5 км, терегилги 7 метр) ишленгенди. Бусагъатда ол болушханды. Аны ючюн халы алгъадан окуна билип, ол жаны бла ишлерге керекбиз.

Д. Медведев: Келигиз, аны юсонден слешейик, халы алгъадан окуна билип, ол жаны бла ишлеуе юсонден эмда быллай болумланы колулубудан келгенича болмазча этерге корешейик.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоуну пресслужбасы.

Проект

Жангыртыу жумушланы качествосуна багъа жамауат бичерикди

«Единая Россия» политика партианы «Городская среда» проектини чеклеринде кеп кыаты юйлени арбазлары кыалай тапландырылгандыла жамауат контролну тамамлау жаны бла памятка чыгарылганды. Аны юсонден РФ-ни Къырал Думасыны депутаты, партия проектини жашауда бардырыргъа жууалы Александр Васильев айтханды, деп билдиргенди бизге партияны пресслужбасындан.

Парламентарий чертенича, китапчыкыла партианы регионлада бёлюмлерине берилли, ызы бла жангыртыу ишле бардырылгъан арбазлары тийрелеринде кеп кыаты юйледе жашагъанлагъа юлешинирдикле. Алай бла адмала кырулушка контролну тамамларгъа, кемчиликле ачыкъланса, аланы юслеринден партианы жамауат примёйилерине билдирге онг табарыкъдыла.

2017 жылда проектни чеклеринде 1683 муниципалитетде 19 минг арбазны жангыртыргъа план барды. «Бюгонлюкде

шентикле, кир-кипчик кыярча челекпе да орнатылгъа керекдиле. «Программагъа кирген арбазланы тийрелеринде кеп кыаты юйледе жашагъанлары тире болургъа, кемчиликлени керген эсегиз, аланы юслеринден организациага билдирге тилейме. Бирге болсакъ, элперизини, шахарларыбызны тап халгъа кетирилликыбиз, жашуу болумну илгериландырылгъабыз», деп чертгенди Васильев.

«Городская среда» партия проект 2017-2022 жыллада бардырыллыкды жашауда. Аны чеклеринде элдеде бла шахарлада кеп кыаты юйлене арбазлары, адмала аслам кыйыгъан, солугъан жерле жангыртылгъа керекдиле. Бюгонлюкде уа регионланы асламында арбазла осал, жарсылу халдадыла. Партия бу мағананы проектин тамамлагъанда Федерал, регион эм жер-жерли власть органданы ишлерин бирге тийиширедди.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырагъанды.

СОЦИАЛ КЪУЛЛУКЪ

Гражданланы праволарыны ышаннгылы сакълаучулары

Элбурс районда Уруну, иш бла жалчыту эмда социальный къоруу ара адамла аслам жокълаган учрежденияладан бириди. Мында уруну, иш бла жалчыту жаны бла жумушланы тамамладыла, энци каториялыгыла социал болушлук тагдырдыла. Бугагъатда районда 93 предпрития бла организация ишлейди, алада ол минден артыкъ адам къармашады. Аланы ючен экиси бла байламлыкъ жюротюрча келишим этилгенди. Иш бла жалчыту ала айлукъ заманында теленирча, акъылбалыкъ болмагъанлыны да тиийши жерле бла жалчытыра керекди.

Араны уруну жаны бла бѐлому предпритиялагъа бла организациялагъа уруну жаны бла норматив документлени жарашдырыча методика болушлук тагдырады.

«Элбурс районда 2017-2020 жылда да иши жерлени игилendirуу къоруулау» программа ишлейди. Урунуу сакълау жаны бла айлукъ бардырылганды, аны чеклерине ведомстволу комиссияны жыйылыу да ѳтгенди. Анга профильли министрствону, районну бла шахарны

администрациясыны ишчилери, специалисте, саулукъ сакълау, билим берюну, профсоюзланы келечилери эм башхала кытышхандыла. Жыйылыуда ишни кезуеюнде жара алгъанын, профессионы бла байламлы аруу тапканын ача бла жалчытуу эмда предпритиялада бла организациялада «Нулевой травматизм» программаны сингдириуню юсюнден айтхандыла.

Быйлыны башындан бери уруну, иш бла жалчыту эмда социальный къоруулау арагъа 788 адам келгенди. Служба аладан 298 инсанга болжалга лери эмда жамаут жаны бла жумуш табаргъа болушанды. Аланы асламысы техникумланы бошганыла, акъылбалыкъ болмагъанлы эдиле. Дагъыда 55 адам бир торлю усталыкъ алырча окъурга жиберилгенди.

Социал тѐлеуле, компетенцияла эм пособияла берген бѐломуе уа быйыл 420 адам келгенди. Аладан 180-и жашау журт эмда коммунал тѐлеулени жабаргъа болушлукъ излегенди. Дагъыда 34 инсанга льготала берилрча удостворенила бююругъандыла. Онюч адамгъа

«Урунуу ветераны», бирине уа «Улуу Ата журт уруну ветераны» болгъанларына шагъатлыкъ кыгъыла берилгенди. КъМР-ни сыйлы саугъаларына тиийши болгъан 73 адамгъа ай сайын ача теленирча завлениларына кыралгъанды.

Бѐломуе учѳда Чернобыль АЭС-де радиациондан ачыгъан 48 адам барды. Аладан 39-суна тѐлеуле этиледи. Андан сора да, ай сайын азызъкъ алырча ача тѐленеди. Жыл сайын саулукъларына бакъдырыча онг тапдырылады. Озгъан кезуеге радиациондан ачыгъанларына 79 адам завленине бергенди.

Бир жол тѐленген социал пособие алырча 49 завленине берилгенди. Оналты адамгъа кырал социальный стипендия алырча справка берилгенди. 250 адам жашау журт субсидияны алырча завленине жазгъандыла. Биогонюкде аны 1537 адам алганды. Саулай да анга деп 4 186 76 сом тѐленгенди. Орта эеп бла алгъанда, субсидияны ѳлчѳми 2 689 сом болгъанды.

Ююру политика эм уруну жаны бла байламлы бѐлум быйыл тогуз жюз завленигъа кырагъанды.

Аланы асламысы сабий туугъанда эмда анга кырагъан заманда тѐленген аханчы алырча излегенди.

Быйыл ара себеплик этип республиканы «Радуга» саулукъга багъуу эм реабилитацияны арасында кѳп сабийли эм кылайсыз юйоруден 65 гитче солгъуанды. Дагъыда жай каникулда 59 сабий башха солуу базалада кечингенди. Службада учѳда опекуллары кырагъан акъылбалыкъ болгъан 28 сакъат турады. Аланы жашау болумлары да тинтилгенди.

Уруну, иш бла жалчыту эмда социальный къоруулау араны таматасы Мирзоланы Закират айтханга кѳре, службаны ишине чырмау салыра зат жокъду, профильли министерство да болушлукъ, биогонюкде ала борчлары тамамладыла.

Анатолій ТЕМИРОВ.
СУРАТДА: Уруну, иш бла жалчыту эмда социальный къоруулау араны специалисте.

Орамланы атларын торлендириуге къажауду Дагъыстан Республиканы Парламентини спикери Хири Шихсаидов орамланы атларын торлендириуню тохтатырча керекди, дегенди. Официал билдириуге белгиленгенча, тарых толюкню орунуна салырча эмда адамла, улоу журюген жерлеге эски атларын кыайтарырга тиийшиди.

Заколна чыгаруучу органы таматасы, регионну къуллукчулары айланп, тарых бла кюрешип турурга жарарыкъ тойлоуду, былай оюнулары этерни алында жамаутны оюмуна тынгыларга борлуубуз. Тиийши адамла, ойхад да, алгъын да ослам эдиле, биогонде да бардала аллайла. Аны сыйлары кѳреби дей эсек, атларын сонгы орамлагъа атайыкъ деп белгилегенди.

Къюбан травматологала авариягъа тоушген кызыны къутхаргъандыла

Ростов облыста жашаган кыз бек осл улоу авариягъа тоушгенди. Тѳрт доктор онга болушурга алланганды. Ала жан сюеки сингген кеселерин бирге жыйгъандыла, пластикала бла бегитгенди, тѳрегинде болгъан органына бла тконлыны бузуулаулары кетергенди.

Ол кезуеде пациентканы сау болуу терк бара эди – сынган сюекле терс кыайан ѳсгенди. Болсада ол кыйынлыкъланы ю аины ичиде онгларга амал табылганды.

Эки операция да топ ѳтгенди. Бугагъатда кызы иш болуп барды. Аны юсюден регионну Саулукъ сакълау министрствосуну пресс-службасы билдиреди.

Акъ кѳл къоруулауну излейди

Бу кюледе Махачкалада Акъ кѳлню жагысы бла турист экскурсия бардырылганды. Аны «Черновик» газетин редакциясы эмда «Медиафакт» агентство бирге кырагъандыла. Аланы келечилери айтханга кѳре, бу ишни баш мурасты – кѳлню тийресинде межамла салууну проблемаларына эс бурууду.

Бу акциягъа жыйрма адам кытышханды. Кѳбюсюнде ала журналисте эмда аланы юдегилери эдиле.

Къарачай-Черкес бла Краснодар край – Россейни кыбылчасында эм таза регионла

Къарачай-Черкесни экологала Шимал-Кавказ федерал округда энтта да эм таза регионна саналганды. ЮФО-да уа биринчи жерге Краснодар край чыккъанды.

Сезигъ жылы ичиде «Зелѳный патруль» Битеурскы жамаут организациа кырабылызны субъекттерини экология рейтингин даѳим басмалап турады. Бу ишде 33 тинтулени эсеплени, экселдациялары хыйсаплары эмда гражданданы таргъыулары бла тилеклери тергеледи.

Минвоуды бла Сочинни байларыкъ жолну магъанасы улдууду

Къарачай-Черкесни бошчысы Рашид Темрзов ангылатханга кѳре, бу жол Урал, Приволжск, Южый эм Шимал-Кавказ федерал округланы Къара тенгизни жагысы бла байларыкъды. Ол туристлеге да танг жениллик келтирилди, аланы саным кѳбейтиуге себеп болуукъду.

«Бизге бу изны магъанасы болмагъанча кыйметледи. Жылгыз да бизиз округда битик субъект. Республиканы эм аэропорту, не темир жолу, не трассасы жокъду. Болжалланы белгилеге алырча эрттеди, болсада кырымланы бошчыларында проект тогзе саналганды, - деп чертгенди Темрзовны Рашид.

Кѳчгюнчюлеге - жангы юйле

Ингушетияда амалсыз кѳчгюнчюлеге сентябрыны ахырында дерт тѳрт юй саллыкъдыла, дегенди республиканы Къурулуш министрствосуну пресс-секретары Индира Барсхаева. Ол мажымалада 450 фотор барды, аланы битиу жерлери 45, 5 минг квадрат метру.

Ол дагъыда былай шартланы келтиргенди. Быйын июльда юк журт сюелгенди. Алагъа 323 юйор кѳчгенди. Къурулушча 1, 5 млрд. сом кырагъылганды. Сулай да бу программа тамамланы болшанганды сора Назарьнда 671 юйор фотарыла бла жалчытылганды.

Ставропольчулагъа – миллион вакцина

Эпидемия болмаз юкюн, миллиондан артыкъ ставропольчу гриппден прививка этерге керекди. Аны юсюден жѳр-жѳри правительство жуыйлыууна айтылганды.

Крайны поликлиникаларына 425 минг морда келтирилгенди. Бек ала сабий салдада тургъанлагъа, школчулагъа бла студентлеге саллыкъдыла дарман. Къалгъан вакциналарны регионну медицина мажмелерине 15 декабрьге дерти тапдырылганды.

КВН

Жарыкълыкъ, жютю акъыллылыкъ, магарлылыкъ

Бу кюледе Къырал концерт залда КВН-ни театры «Болт» деген оюнну жангы сезонун ачханды. Ала кеслерини чамлары бла кырауучуларын ючюнчю жыл къууандырдыла. Къараргъа сюенгле да кѳп болгъандыла, командалагъа да кызыну кыарса бла тубегенди.

Бу жол конкурска алты къауум кытышханды. Эришуу а юч урумдан къуралганды: саламлашуу, беш торлю чам эм жюриден беш сору. Оюннга хар команда да иш хазырлангъан келгенлери биллими кыаламгабыз. Жюрини сорууларына табалгъан жууаплары уа аланы керти артистле болгъанларын, сахнада кеслерин эркин журюте билгенлерин тура этгенди.

Къауумланы санында эм жаш команда «Ветер в голос» деген эди. Ала биринчи шолну окъуучуларыдыла, юниор-лиганы призерлары болгъандыла. Кеслерини усталыкъларын кергютюр ючюн, бу оюннга кытышхандыла.

- Биз бу конкурсда эм гитчеле эсек да, кесибизни усталыгъыбызгъа ышанабыз. Битуу чамланы, оюнланы да кесибиз кырайбыз. Аны себепли мында да алчыла болуп, экинчи тургъа ѳтергибизге ийянабыз, - дегенди огаарында сагъынылгъан къауумну капитаны Кюмчезланы Карина.

Аланы ыларынчандан да «Кумис» деген команда чыккъанды. Ала-

ны оюнлары уа кѳбюсюнде къабартылганы бла малкъарлыланы жашаулары, тѳрелери бла байламлы болгъанды. Анга кырауучула бютюнда къууангаларын белгилерге тиийшиди. Дагъыда «Ночь - голубая ночь», «Оливье Ганьян», «Чайка обыкновенная», «Не дать, не взять» деген къауумла да къууандыргъандыла. Аланы хар бирини да чамлары бир энци болумгъа жоралангъанлары уа конкурсу бютюн тюрсюнюю, жа-

рыкъ этген эди.

«Оливье Ганьян» къауумну келечилери уа биринчи «Большые гоки» деген берюну бек сюенгендеринден сайлагъанларын айтхандыла. Аллай сейир, кырауучулары бириктирген, чам халда бардырылгъан эришуле унутулмагъ-

анлай, терк-терк бола турсала сыйгелерин да белгилегенди ала.

Конкурсу ахырында жюри хар командагъа ыразылгъанын билдиргенди. Барысы да аламет ойындарыны, берилген соруулагъа да тиийши жууаппа тапканын чертип, ала профессионалча хазырлангъанларын белгилегенди. Ызыла командадан эм игисин сайлагъандыла. Биринчи жерге «Ночь - голубая ночь» къауумну тиийши кѳргенди.

Жыйылыугъа торлю-торлю организациаланы келечилери да келген эдиле. Ала да, кыайсы команданы бегирек жаратханларын белгилеп, саугъала берген эдиле. Конкурсу ахырында уа Ислам бла Карина Киш эм BlackMustang къомакъъланы аруу жырлары бла къууандыргъандыла.

ТЕМУККУЛАНЫ Аминат.

Семинар

Игиликге жоралангъан дерсле

Кѳл болмай Къабарты-Малкъарны къырал университетинде аны жаш тѳло политика эм юйретку жаны бла управленийсы кырау «Миллетле аралы эм динле аралы экстремизмин профилактикасы» деген комплекс программаны чеклеринде бардырылгъан семинар-тренинг ишин башлагъанды. Беш кюнню ичиде анга торлю-торлю бѐломулен 1-3

курслада окъугъан студентле кыатышырыкъдыла.

Ата журтну сюеге юйретген миллет союзну граждандар патриот программала бла байламлы департаментини таматасы, Росмлодѳкюну эксперти, «Билим берю» миллет проектн чеклеринде РФ-ни Президентини юк саугъасыны лауреаты, лектор Анна Карпухина Россейни халкъларын бириктириуге, миллетле-

ни арасында тынчылыкъны сакълауда эм экстремизмге профилактика бардырууда семинарны улму магъанасы болгъаныны юсюнден айтханды. Тренингни ачылыуна КъМКЪ-ну юйретку эм социальный вопросла жаны бла проректору Аюес Кумыков да кытышханды. Ол университет бла байламлыкъ жюрюген ючюн Анна Карпухинагъа ыразылгъанын билдирип, жаш адамла дерследе кѳп жангы зат билерге тиийшидиле, дегенди.

Семинарны программасына «Я гражданин своей страны», «Диалог с историей», «Современные формы работы в проектах по профилактике экстремизма в молодежной среде и формированию гражданской идентичности и сохранению культурного наследия» деген тренинг, ток-шоу эм проект сессия киредиле. Ала жамаутны граждандар семилерин кючлерге деп кырауладыла.

Бизни корр.

Конкурс

Айырмалылары атлары жылы ахырында айтылыкъдыла

СКФО-ну медиасферасыны келечилери «Медиа Кавказ» деген конкурсда кытышырга жазылуклары 15 сентябрьге болушанды. Анга кытышырга солудай да 357 заявка берилгенди. Аладан 72-си – Ставрополь крайны, 59-су – Къарачай-Черкесни, 55 - Дагъыстан Республиканы, 52-си – Шимал Осетия-Аланияны, 43-ю – Чеченин, 43-ю – Ингушетия Республикасыны эмда 24-со Къабарты-Малкъарны СМИ-лериникидиле. Эм три компаниагъа уа «Архыз 24» (39 заявка), «Ингушетия» газет (23 заявка), «Молодёжная смена» (23 заявка), «Кавказ Сегодня» (18 заявка), «Эхо Кавказа» (17 заявка) саналгандыла.

Конкурс заявкалагъа СМКСФО Ассоциацияны келечилеринден къуралган жюри кырауыкъды. Аны санына СКФО-ру проектн таматасы **Артур Айдуев**, «Московский комсомолец. МК-Кавказ» газетни баш редактору **Ведим Басанов**, «Территория Контактов» интернет-изданийн директору **Анна Пяленко**, «Кавказ Сегодня» проектн таматасы **Александр Рогович**, «КЧР Медиа» ООО-ну толтуруучу директору **Станислав Беляков**, «Черкес Эху» газетни баш редактору **Ужух Тагапов**, «Кабардино-Балкарская правда» газетни баш редактору **Арсен Булатов**, «Къабарты-Малкъар» РИА-ны баш редактору **Кулулуку толтуруучу Канзет Барбеков**, ВТРК ПТР-ны «Алания» филиалын директору **Тимур Кусов**, «Слово» газетни баш редактору **Альбина Алимова**, «Терские ведомости» газетни директору **Казбек Таутиев**, ВТРК ПТР-ны «Дагестан» филиалын директору **Луиза Ахмедова**, «Дагестан» РИА-ны директору **Магомед Магомедов**, «Ингушетия» газетни баш редактору **Шамсудин Бокоев**, «Сердало» газетни баш редактору **Юрб Панаев**, АСБ ТВ-ни генеральный директору **Рамазан Икусов**, «Грозный-Информ» ИА-нын директору **Али Темрижаев**, ондан сора да, «Коркысуу Кавказ» проектн бошчысы **Кантемир Давыдов** киргенди.

Жюри берилген заявланы 31 октябрьге дерти тинтирикчи, 1 ноябрьда уа конкурсу лауреатларыны шорт-листи белгили болуукъду. «Медиа Кавказ» эришуно эсеплери жылы ахырында Шимал Кавказны СМИ-лерини бешини юбийей форумунда Ингушетияны ара шахары Магасада чыгарылыкъдыла.

Шѳндоголо кавказ политиканы орасыны СМИ-ле бла байламлыкъ жюрютуу жаны бла специалисте Сергей Литовченко.

Иммунизация

Бу хайырлы онгну ычхындырмагыз

Къабарты-Малкъарда кесекле къжау прививкалары биринчи кезиуо башланганды. Иммунизацияны 313 миң адамга, ол санда 120 миң сабийге этерге белгиленди. Сагынылган уколну этдирюр ююн, инсан жашаган жеринде поликлиникага барырга керекди.

Къабарты-Малкъарда кесекле къжау прививкалары биринчи кезиуо башланганды. Иммунизацияны 313 миң адамга, ол санда 120 миң сабийге этерге белгиленди. Сагынылган уколну этдирюр ююн, инсан жашаган жеринде поликлиникага барырга керекди.

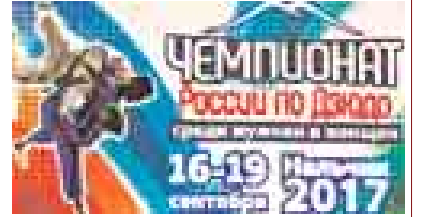
Къабарты-Малкъарда кесекле къжау прививкалары биринчи кезиуо башланганды. Иммунизацияны 313 миң адамга, ол санда 120 миң сабийге этерге белгиленди. Сагынылган уколну этдирюр ююн, инсан жашаган жеринде поликлиникага барырга керекди.

Бизни корр.

Жерлешлерибиз – доммакъ призёрла

Россияни дзюдодан чемпионатыны экинчи кюнде бизни республикадан спортчула эки майдал алгандыла, деп билдиргенди Спорт министерствону пресс-службасындан. Эришюу Нальчикде «Гладиатор» универсал спорт комплексе бардырылды. Анга битеу къыралдан эм кючлю, сыймалы спортчула къатышдыла, ол санда

Къабарты-Малкъардан да. Аны экинчи кюнде эр кишле - 73 жг 81 килограмм, тиширыла 57, 63 килограмм ауурлук къаумлада тутушандыла. Жарым финалда Олег Бабоев (73 кг.) Георгий Елбакиевге къатырдынды. Болсада гитче финалда Воронежден гёжеф Лаша Ломидзени хорлап, доммакъ майдалны алганды. Экинчи «доммакъны» Мурат Хабаиров (81 кг.) келтиргенди.

Ол да гитче финалда Дмитрий Арцвни болжалан алгъа хорлаган эди. Жашланы тренер-ле Руслан Ким бла Мухамед Емкужев юйретедиле. КЪЛЧАЛАНЫ Зульфия.

Ачыкъ сёлешиуле

Врачины бла саусузну аралары не халдады

Кёп болмай Нальчик шахарны 1-чи номерли клиника больничасында «Врач бла саусуз бир оюмга» келирча не этерге керекди? деген темага жоралап ачыкъ сёлешиуле болгандыла. Аны республиканы Врачларыны палатасыны жаш телю комитети бла бирге Къабарты-Малкъар къыярл университетни медицина факультети къураганды. Сёлешиулеге къатышкандыла

ны оюмларына кёре, врачны бла саусузну арасында даулаш къуралмазча, биринчиси юридикалык жаны бла мадраладан таймазча эмда адамла бла кесин жюртеу билирча сынауун ёсдорюрге тийишлиди. Тобешюиде КъМР-ни сауулук сакалуу министрени орунбасары Асанлы Алим, этикология эм коммуникатив жанындан сора да, саусузла

бла ишлерге юйретюуге да аслам ёс бурулурга кереклисин чертгенди. Ахырында «врач-пациент» системада анылаштырусуздук болмача тийишли рекомандацияла берилгенди. Аны сёлешиулеге къатышкандыла КъМР-ни Саулук сакалуу министрестовсуну жамаут советини жибергенди.

Бизни корр.

19 сентябрде Къабарты-Малкъарда, Россияни бирси субъектлериндеча, Пенсия билликинги бирикдилген ююю бардырылганды. Аны мураты - жаш адамиланы (школчуланы, студентлени) пенсия эм социальный жаны бла анылаштыруларын ёсдорюудю, аланы

Аны юсюнден сагыншланырга къачан да артыкъ туююлдо

боллук пенсиялары тап къураулыкъ къаллай мадарла этерге кереклисине туююндорюудю. Тюнеме РФ-ни Пенсия фонду республикада эм районлада ёбломлеринде абадан классланы окъучуларына ёксурисила къураулыкъ аныла. Школчулаула пенсияны юсюнден» деген интерактив юйретюу сайты бла жагындан чыгарылган «Всё о будущей пенсии для работы и жизни» деген пособианы презентациялар кергюзюлгенди.

Бусагъатда жаш адамла асламысында школда кергюлерин эм таматаланы юйретюулерин хайырландыла. Ала ул гитчелени бирча жоруклада ёсдорюдиле – окъу, ишле, юйюр къура, сабийлеринги аякъ юсюне эт. Алай пенсияны юсюнден сагынш алгандан этерге кереклисин аныла тийишлиди. Пенсия да адамны жашаууну уллу кесегиде, анга да хазыр болурга тийишлиди. Пенсия система жам сайын тюрлене, игилдендиле барды, инсанлагъа жагы школ чыгарыды. Жарюугъа, школ программада аны юсюнден бир дерс да жокду. Ол кемчиликни кетерю ююн фонд пенсия эм социал жарыкъ-

ландыруу программаланы таммалдыла. Алай бла башда сагынылган пособиада жаш адам Россияни пенсия системасы къалай къураулыгына, абадан жыллада ол уллу болурча не этерге кереклисине туююндорюудю. Китап школду анылаула тын тил бла жазылыпды. Аны фонду ишчилери да ачыкъ дерслени, «тёгерек столланы» бардырганда да хайырландырылдыла, деп билдиргенди аны республикасындан.

ХАБИБУЛЛАХАНЫ Зульфия.

ОЮМ

Мьянмада бола турган затла бизге хата келтиррлеми?

Мьянма – буддизм хорлагъан къыярды. Алай анда аны бла бирге христиан динни келечилери, анимистикага табынгандыла да (табийганы саулуд да жаны болгандыла инсандыла) бардыла. Бу къыярал. Къытайдан юлю алып, социализмни жюлуна сюелген кезиуе да болганды. Алай анда жиберилген халатладан сора анга башчылыккы бирманский миллетчиликни нителерин къыяр кёрген христиан къыяр башлагандыла. «Бирма», башхача уа «мьянма» - эм уллу миллетини атыды. Анда башха къалкъа да кёпдюле (шанла, каринне эм бирсиле), алай ислам дини уа жагыз да рохинджа миллет тутады.

Къыяралны башчылары да тыш миллетге жагыз да рохинджалыны санадыла эм аланы къыстарга кюрошедиле. Алай а рохинджалыны ата-бабалары анда Бирма къураулыгында заманлада окъуна жашап болгандыла. Ол кезиуе алайда Бенгалский богаза тюрюн-тюрюн патчалыкъла бар эдиле. Буддистлени бла муслимдилени аралары къачан да артыкъ тын болмагандыла, анга да политика борчланы таммалда хайырлангандыла. Инглизиле Экинчи дуния урлуда рохинджалыла аланы жерлерин билерге кюрошен японлаула къжау барырга сауут бер-

гендиле. Властьха аскерчиле келгенде уа, аллага къыярчы турган халкъла аралы органициацияла бла демократла муслимдилени къыргандыла. Алай кеслерини даражаларын кетюрюу мурата неча хата келтиррле излемей Россияе зран тюшорен адамлагъа бизни бу таза сезимлерибиз бла хайырландырга къомаймыкъ.

Келигиз, былай этюйик: зорлук чеккенлеге болушайыкъ, алай аны ююнде ёз къыярлыбызда туююшюйик эм бизни бир бирге къыярчы нитерге кюрошенле осал ишлерни толтургура эм бермейик. Рустам АРИФДЖАНОВ, публицист. «Аргументы и факты» газет.

КЪАЙГЫРЫУ

Чыкъгъан тыйгъычлагъа да къарамай

Бусагъатда иш тапхан кимге да къыйынды, бютонда сакъат адамлагъа. Прохладна районда Уруну, иш бла жалчыты эм социальный къорууулары араны башчысы Ольга Лобюйко айтханды керек, жыйырма бла бир инвалид эсепде турдыла. Аланы ише алырга сюйгенле аздыла, нек дегенде ол жумушну реабилитация программага тийишлилик этерге керекди. Андан сора да, ишчи жерлерине оборудовани салында. Ахыры аны федерал бюджетден келген ахчага алып турганды. Сёз ююн, Содатская станицада ётмек алган предприятияны башчылары бла байламлык жюртеубиз, дегенди Ольга Лобюйко.

иш хакъы да он мингге жетеди, пенсиясына къоша къага аман туююндю. Дагында такси диспетчер службаны компьютер бла жалчытынбыздан сора ары инвалидиги алган эдиле. Жарюугъа, шёндю ол федерал программа жокду, бу жуупалы жумушну регион бюджетге бергенди, ол а дотациялы халда болганы себевли бусагъатда онгубуз къыйынды. Болсада жукъу ёш жылын ичинде инвалидиги 80 процентин иш бла жалчытырга умутлуду. Ол ахчы муратха жетер ююн къыярал эм энчи иели предприятияны башчылары бла байламлык жюртеубиз, дегенди Ольга Лобюйко.

ветеранларына да аслам ёс бурлады. Алага ахча болушлук берилди, керек болса, социальный ишчиле барып, жумушларын этердиле Сёз ююн, Алтуда жашаган Безруко Куммаков уруну инвалидиди, юй бичиси бла школда кёп жыллына усталла болуп тургандыла. Алага республикалы министрестово «Жигули» сауыгалаганды. Ольга Лобюйко айтханды керек, Прохладна районда усталла, врачла, медсестрала жетишмейдиле. Дагында трактористле, шоферла, почтачыла, сабий садлада юйретюучиле керекдиле. Алай бир-бир ишчилени билимлери жокду, ахырысы бла да урунурга сюйгенлеге да тубейдиле.

БАИСЫЛАНЫ Марзият.

Сурат ётюд

Тогъай будутла

Тогъай-тогъай болуп къонадыла ингри ала ок булутла Чегем тоуланы бошларна. Кече узуну солудула алайда. Сора өз келе уа, андан кюче кетедиле узаклыгъа. Дагында бироздан кюйгюдыла изларно, жагындан къуршоулайдыла къа жуклары.

Суратны ОСМАНЛАНЫ Хайса алганды.

УЧРЕДИТЕЛЪЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛЪКАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор АТАЛАНЫ Жамал
РЕДАКЦИЯ: ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары), ЖАНГУРАЛАНЫ Наабаб (баш редактору орунбасары), ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жуупалы секретары), МОКЪЛАНЫ Зуура (бёномо редактору), ТИКАЛАНЫ Фатима (бёномо редактору).
ТЕЛЕФОНЛА: Редактору приёмилеги - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-84-82. Жуупалы секретары - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62, Корреспонд. - 42-63-52.
РЕДАКЦИЯНЫ БЕ.НОМЕРИ: Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68. Экономика - 42-66-73. Културга - 42-66-76. Социал ишле - 42-75-83, 40-59-18. Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71. Окъучулар бла байламлык жюртеуле эм жалыула - 42-37-94. Энци корреспондент - 42-68-72, Тилмачла - 40-28-97. Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъат жюртеубизди. Кюб жазмалага редакция уллушеби эм ала артыкъ кыйратыладыла. Газетге басмаланган материалда айтылган оюмла редакцияны оюму бла келешине ёзалукулду. Алай айтылган хат жазмалар Россия Федерацияны Басманы юсюнде законну тийишлиликке материалланы авторлары кесерди жуупалдыла. Редакция авторлардан 400 гетте тизгенден (машина бла жазылган 5-бет) кетюе алмайды. Газет Басманы эм асламы информацияны эркинликке хорурдуу жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияла 2016 жылда 19 декабрде регистраци этилгенди. Регистраци номер — ПИ № ТУ07-0018 Индекс - 51532

Газетни басмага КъМР-ни Басма эмда асламы коммуникация жаны бла къыярал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди. Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясыда басмаланганды. Нальчик шаар, Ленин аглы проспекте, 33. Газетлени ислерине тапдыруу ююн КъМР-ни гитче сакъаты федеральный Управленисы жуупалды. Телефонла: 76-01-28, 76-01-10. Газетлени розничача сатыу ююн КъМР-ни «Печать» акционер обществосу жуупалды. Телефон: 42-49-34.

Номерге графике кёре 19 00 сагытта кюб салында. 20 00 сагытта кюб салынганды. ГАЗЕТНИ НОМЕРИНИ ЧЫГАРЫЛА: Темуккуланы Аминте-дежурный редактор; Кетеничланы Зульфия - жуупалы секретары орунбасары; Зезаланы Лиде (1, 2-чи бетле); Гейяланы Валентина - 3(,4-чу бетле) - корректор. Тиражи 2100 экз. Заказ № 1180 Барысы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИВАТЕЛНИ АДРЕСИ: 360000, Нальчик шаар, Леонид аглы проспекте, 5 электрон почта: elbor_50@mail.ru